

ANNOPOL

Cmentarz

Rok założenia nie znany, zdewastowany, zachowanych 12 nagrobków.

Cmentarz, ul. Świecichowska

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,42 hektara, zdewastowany i zniszczony, obecnie na terenie cmentarza znajduje się ośrodek zdrowia.

BARANÓW

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 3 hektary, nie ogrodzony, zdewastowany, brak śladu grobów.

BEŁŻEC

Pomnik, na terenie byłego obozu zagłady

Obóz zaczęli Niemcy organizować jesienią 1941 roku, uruchomili – w marcu 1942 roku, kierując tu Żydów z dystryktów: lubelskiego, krakowskiego i lwowskiego oraz z zagranicy. Ofiary zatrutowano gazem i zakopywano w dołach, później palono na stosach. W listopadzie 1942 roku Niemcy zaczęli likwidować obóz, a na wiosnę 1943 roku zburzyli urządzenia i usiłovali zatrzeć ślady zbrodni (na obszarze około 7 hektarów, bo tyle zajmował obóz). W Bełżcu Niemcy zamordowali około 600 000 Żydów i około 1500 Polaków (za pomaganie Żydom).

BEŁŻYCE

Cmentarz, ul. Bednarska

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,8 hektara, zdewastowany, brak śladu - obecnie zabudowa miejska.

Cmentarz, przy drodze do Wierzchowisk

Rok założenia nie znany, ogrodzony siatką, zdewastowany całkowicie, nagrobków nie ma.

Pierwsi Żydzi osiedlili się w Bełżycach na początku XVI wieku, zajmowali się handlem. Pod koniec XVI wieku żył tu słynny lekarz żydowski Jakow Nahman. W 1764 roku było w Bełżycach 949 Żydów, w 1897 roku - 1705. W końcu XIX wieku zasłynął szeroko rabin Gedaliah Samuel Jakobson. W 1921 roku było tu 1882 Żydów, a tuż przed wybuchem wojny - około 2100. Okupacja niemiecka zaczęła się od połowy września 1939 roku. W 1940 roku Niemcy przywieźli do Bełżyc około 300 Żydów ze Szczecina, a w 1941 roku - 500 z Krakowa i 500 z Lublina, w maju 1942 roku - kilka tysięcy Żydów z Niemiec. W październiku 1942 roku deportowano około 3000 Żydów do obozu na Majdanku pod Lublinem. Całkowita likwidacja getta bełżyckiego nastąpiła w marcu 1943 roku; część Żydów zamordowali Niemcy na miejscu, a około 600 wywieźli do obozu w Budzynie.

BIŁGORAJ

Cmentarz, ul. Morowa

Założony w 1725 roku, zdewastowany i zniszczony, obecnie – teren zabudowany.

Cmentarz, ul. Konopnickiej

Założony w XIX wieku, powierzchnia 0,12 hektara, ogrodzony murem i sztachtami, porządkowany w 1986 roku, zachowanych około 50 nagrobków.

Gmina żydowska w Biłgoraju zawiązała się w II połowie XVII wieku. W 1841 roku mieszkało tu 1637 Żydów, a w 1921 roku – 3713. W Biłgoraju urodzili się bracia Singerowie. W 1909 roku założono hebrajską drukarnię. Tuż przed wybuchem wojny było tu około 5000 Żydów. W czasie działań wojennych we Wrześniu poważne zniszczenia (prawie wszystkie domy zostały spalone). W czerwcu 1940 roku Niemcy utworzyli getto. W listopadzie 1942 roku nastąpiła deportacja prawie wszystkich Żydów do obozu zagłady w Bełżcu. 15 stycznia 1943 roku rozstrzelano na miejscu ostatnich 27 Żydów.

BISKUPICE

Cmentarz, na terenie zwanym Grodzisko

Założony w XVIII wieku, powierzchnia 0,7 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowanych około 20 nagrobków, z których najstarszy pochodzi z 1772 roku.

Uwaga! Wedle danych historycznych były w Biskupicach dwa cmentarze, drugiego nie udało się dotąd zlokalizować.

BOBROWNIKI

Cmentarz

Założony w XIX wieku, chowano na nim głównie Żydów z odległego o 6 kilometrów Dęblina, powierzchnia 1,8 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowanych 10 nagrobków; zbiorowa mogiła około 300 Żydów zamordowanych w czasie okupacji przez Niemców. Niemcy wywozili z cmentarza nagrobki i wyłożyli nimi chodniki m.in. wzdłuż rynku i ulicy Okólnej, być może nagrobki te do dziś się tam znajdują?

BYCHAWA

Synagoga

Zbudowana około połowy XIX wieku, obecnie magazyn miejscowej spółdzielni

Cmentarz, ul. Kościuszki

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,5 hektara, ogrodzony siatką, zdewastowany, nie ma nagrobków.

Cmentarz, ul. Partyzantów

Rok założenia nie znany, nie ogrodzony, zniszczony, obecnie pole uprawne.

CHEŁM

Synagoga

Rok budowy nie znany, obecnie siedziba Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT).

Cmentarz, ul. Starościńska

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,94 hektara, częściowo ogrodzony, znacznie zdewastowany, zachowanych kilkanaście nagrobków, niektóre nagrobki znajdują się przy ulicy Wołyńskiej

Żydzi mieszkali w Chełmie już w XII wieku, pierwsze dokumenty pochodzą z 1442 roku. W XVI wieku zasłynął szeroko reb Juda Aron z Chełma, kolejno rabin Lublina, Chełma i Bełżca. Synem jego był (także znany) Elijah Baal Szem z Chełma. W roku 1550 mieszkało w Chełmie 371 Żydów. Nauczycielami w znanej jeszywie byli m.in. Symeon Aurebach i Salomon Zalman. Rabinem w latach 1606-15 był Samuel Eliezer ben Judah Edels. Ciężkim ciosem stał się napad Kozaków w czasach buntu Chmielnickiego i krwawa masakra Żydów chełmskich. W XVIII wieku nastąpił rozwój handlu i zarazem silny wpływ chasydyzmu. W roku 1765 było 1500 Żydów, w 1857 roku - 2493, w 1931 roku - 13 537. W okresie międzywojennym ukazywały się w Chełmie dwa tygodniki żydowskie. Tuż przed wybuchem wojny mieszkało tu około 15 000 Żydów. W grudniu 1939 roku Niemcy dokonali deportacji części Żydów do Sokala w sowieckiej strefie okupacyjnej, a w maju 1941 roku przywieźli do Chełma około 2000 Żydów ze Słowacji. W maju 1942 roku nastąpiła masowa deportacja do obozu zagłady w Sobiborze.

CHODEL

Cmentarz, ul. Polna

Założony w 1872 roku, nie ogrodzony, całkowicie zniszczony. Dziś na terenie cmentarza czynna kopalnia piasku, urządzona przez dawne władze lokalne.

CYCÓW

Cmentarz

Założony w XIX wieku, powierzchnia 0,56 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, brak śladów mogił.

DĘBLIN

Synagoga, ul. Okólna

Rok budowy nie znany, w czasie wojny zdewastowana, po wojnie przez jakiś czas w części budynku mieściła się łaźnia, po odrestaurowaniu - zakład naprawy telewizorów.

Tablica, na cmentarzu katolickim

Na płycie symbolicznego pomnika ofiar hitleryzmu skromna wzmianka o Żydach.

DOROHUSK

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,3 hektara zdewastowany, częściowo zabudowany, nie ma nagrobków.

DUBIENKA

Cmentarz

Rok założenia nie znany, teren częściowo ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków.

FRAMPOL

Cmentarz, ul. Cmentarna

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,61 hektara, ogrodzony siatką, zachowanych około 40 nagrobków, najstarszy z 1857 roku; w 1942 roku Niemcy na terenie cmentarza dokonali masowej egzekucji około 1000 Żydów z Polski, Austrii i Czechosłowacji, na ogrodzonym miejscu stracenia tablica ku czci ofiar tej zbrodni.

GŁUSK

Synagoga

Rok budowy nie znany, obecnie – w stanie ruiny.

Cmentarz

Założony w XVIII wieku, powierzchnia 0,9 hektara, nie ogrodzony, całkowicie zdewastowany; z nagrobków wykonano krawężniki chodników m.in. ulicy Brzozowej w Głusku.

W Głusku urodził się w II połowie XVIII wieku Abraham Abbe, jeden z pionierów Haskali w Polsce.

GORAJ

Cmentarz, w odległości 1 km od miejscowości

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,51 hektara, zdewastowany, zachowane tylko fragmenty porozbijanych nagrobków.

GRABOWIEC

Cmentarz

Rok założenia nie znany, całkowita dewastacja, nie ma nagrobków ani śladów; podobno liczne nagrobki zrabowali z cmentarza okoliczni chłopi, używając ich do budowy zabudowań gospodarczych (w murach znajdują się one do dziś!).

HORODŁO

Cmentarz

Rok założenia nie znany, nie ma ogrodzenia, zdewastowany, nie ma nagrobków; podobno Niemcy w czasie okupacji utwardzali nagrobkami drogę z Horodła do Stryżowa i być może nagrobki te do dziś się tam znajdują.

HRUBIESZÓW

Synagoga

Rok budowy nie znany, brak innych danych.

Cmentarz, ul. Krucza

Rok założenia nie znany, powierzchnia 2,5 hektara, zachowanych około 30 nagrobków; podczas okupacji Niemcy dokonywali na terenie cmentarza masowych egzekucji Żydów.

Pomnik, na cmentarzu żydowskim przy ul. Kruczej

Postawiony na zbiorowych mogiłach około 500 Żydów z getta hrubieszowskiego, rozstrzelanych na terenie cmentarza w czerwcu 1942 roku podczas likwidacji getta.

Pierwsza wzmianka o Żydach mieszkających w Hrubieszowie pochodzi z 1444 roku. Wiadomo, że pożar miasta w 1736 roku zniszczył synagogę i 37 domów żydowskich. Żydzi zajmowali się rzemiosłem i handlem produktami rolnymi. W roku 1765 mieszkało 709 Żydów, w 1797 roku - 5352, a tuż przed wybuchem wojny - około 7500 Żydów. Niemcy nie utworzyli getta zamkniętego, wyznaczyli tylko Żydom określone ulice. W lecie 1941 roku zawiązała się organizacja ruchu oporu, której przywódcami byli: Salomon Brand i Arieħ Perec (Leon Porecki). W maju i czerwcu 1942 roku Niemcy skoncentrowali w hrubieszowskim getcie Żydów z całego powiatu, łącznie około 10 000 osób. Wkrótce nastąpiły masowe deportacje do obozu zagłady w Sobiborze, 500 osób rozstrzelano na cmentarzu żydowskim. Część spośród ostatnich 2000 Żydów wywieziono w październiku 1942 roku do obozu pracy w miejscowości Budzyń, część - do obozu zagłady w Sobiborze.

IZBICA

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,9 hektara, ogrodzony siatką, poważnie zdewastowany, zachowało się 5 nagrobków. W czasie okupacji, zwłaszcza w 1942 roku Niemcy dokonywali na terenie cmentarza licznych masowych egzekucji, najwięcej w listopadzie 1942 roku, łącznie rozstrzelali tu około 4500 Żydów, pogrzebanych w zbiorowych mogiłach.

W roku 1856 mieszkało w Izbicy 1594 Żydów. Był to silny ośrodek chasydyzmu. Słynny cadyk Mordechaj Josef Leiner miał tu swój dwór, a jego syn, również cadyk Jakow Leiner napisał i ogłosił drukiem dzieło „Bejt Ya'akow”. W 1921 roku mieszkało 2862 Żydów (92,7% ludności miasteczka) a tuż przed wybuchem wojny – około 4000. Podczas okupacji Niemcy utworzyli tu coś w rodzaju obozu przejściowego przed deportacją do obozów zagłady (w Bełżcu i Sobiborze) i do Izbicy kierowali transporty Żydów z Łodzi, Koła oraz Częstochowy, a także z Czech, Moraw, Wiednia i Niemiec. Kolejno kierowano transporty do obozów zagłady, a na miejscowym cmentarzu żydowskim Niemcy dokonywali doraźnych egzekucji (w sumie około 4500 osób). W marcu 1943 roku wywieziono ostatnich Żydów do obozów zagłady.

JANOWIEC

Cmentarz

Rok założenia nie znany, nie ogrodzony, całkowicie zdewastowany, nagrobków nie ma.

JANÓW LUBELSKI

Cmentarz, ul. 1 Maja (dawniej ul. Księża)

Rok założenia nie znany, zdewastowany i zniszczony; były władze lokalne oddały cmentarz pod budowę domków jednorodzinnych.

Cmentarz, ul. Wojska Polskiego

Założony w XIX wieku, powierzchnia 1,5 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowane 3 nagrobki; w roku 1987 znaleziono przy ul. 22 lipca jeden nagrobek (macewę) i umieszczono na cmentarzu katolickim.

W XVI wieku w Janowie Lubelskim żył znany uczyony Jakow ben Izaak Aszkenazy. W 1765 roku mieszkało tu 390 rodzin żydowskich, w 1860 - 1520 Żydów, a w 1921 roku - 2881. W marcu 1941 roku Niemcy przywieźli do Janowa transport Żydów z Wiednia. W sierpniu 1942 roku skierowali grupę Żydów z Janowa do obozu pracy w Łysakowie, a większość deportowali do obozu zagłady w Bełżcu.

JÓZEFÓW

Synagoga

Zbudowana w końcu XVIII wieku, obecnie w odbudowie i rekonstrukcji z przeznaczeniem na bibliotekę.

Cmentarz

Założony w 1768 roku, powierzchnia 1 hektar, częściowo ogrodzony, zachowanych około 500 nagrobków, najstarszy z 1862 roku.

Pomnik, w lesie opodal miejscowości

W czerwcu 1943 roku Niemcy w trzech kolejnych egzekucjach rozstrzelali około 1000 Żydów; na miejscu zbrodni ustawiono po wojnie pomnik.

JÓZEFÓW

Synagoga

Zbudowana w 1737 roku, obecnie ruina - zachowane tylko ściany do wysokości gzymsu.

Cmentarz, w odległości 1 km od miasteczka

Założony w XVIII wieku, powierzchnia 1,3 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowały się dziesiątki fragmentów rozbitych nagrobków.

KAMIONKA

Cmentarz, ul. Nowa

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,9 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowanych 8 nagrobków.

KAZIMIERZ DOLNY

Synagoga

Zbudowana w XVIII wieku, odbudowana po wojnie z przeznaczeniem na kino, obecnie – kino; na jednej ze ścian zewnętrznych wmurowana tablica, upamiętniająca 3000 Żydów z Kazimierza zamordowanych przez Niemców.

Cmentarz, ul. Lubelska

Założony w XVI wieku, całkowicie zniszczony, obecnie – boisko szkolne.

Cmentarz, ul. Czerniawy

Założony w 1851 roku, powierzchnia 0,71 hektara, nie ogrodzony, zalesiony, zachowanych kilka nagrobków stojących; w czasie okupacji Niemcy nagrobkami z cmentarza brukowali podwórka, po wojnie z inicjatywy inż. Tadeusza Augustynka wydobyto z ziemi kilkaset potłuczonych nagrobków i wybudowano z nich na cmentarzu pomnik – lapidarium o niezwyklej ekspresji.

Judaica

W tzw. muzeum złota, mieszczącym się w podziemiach starej kamienicy opodal rynku eksponowany jest m.in. zbiór pięknych sreber żydowskich (balsaminki, korony na Torę, świeczniki i inne przedmioty).

KOCK

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,75 hektara, ogrodzony drutem kolczastym, zdewastowany, zachowanych 10 nagrobków.

Żydzi mieszkali w Kocku już w początkach XVII wieku. W 1765 roku żyło tu 793 Żydów, a od 1770 roku rabinem był Mosze Lima. W 1827 roku Żydzi stanowili 36% ludności miasteczka, zajmując się szewstwem, krawiectwem, garncarstwem, czapnictwem i wyrobem dywanów. Na początku XIX wieku stał się Kock jednym z ważniejszych ośrodków chasydyzmu, bowiem w 1829 roku osiadł tu sławny cadyk Menachem Mendel Morgenstern, zwany „Mendel z Kocka” (1787-1859), urodzony w Biłgoraju, uczeń Jasnowidza z Lublina i Świętego Żyda z Przysuchy, nauczyciel Icie Majera z Ger (Góry Kalwarii). W 1913 roku otwarto jeszywę (być może budynek tej szkoły jeszcze istnieje?). W 1905 roku powstał żydowski związek zawodowy, aktywny był Bund. W 1927 roku mieszkało w Kocku 2529 Żydów (68% ludności miasta). Ostatnim rabinem był od 1924 roku (od 1929 także cadykiem) aż do wojny w 1939 roku Josef Morgensztern. W 1939 roku mieszkało tu około 2500 Żydów. W sierpniu 1942 roku Niemcy wszystkich wypędzili do Parczewa i tam wymordowali.

KOMARÓW - OSADA

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,8 hektara, resztki ogrodzenia z siatki, zdewastowany, nie ma nagrobków.

KOŃSKOWOLA

Cmentarz

Założony w XVIII wieku, powierzchnia 2 hektary, nie ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków; jedyny nagrobek uratowany z tego cmentarza znajduje się obecnie w muzeum w Puławach.

KRASNOBRÓD

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,8 hektara, zdewastowany prawie całkowicie, zachowany tylko 1 nagrobek.

KRASNYSTAW

Synagoga

Rok budowy nie znany, obecnie jest lokalem miejscowej spółdzielni pracy.

Cmentarz, na terenie zwanym Borek

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,5 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowanych 8 nagrobków.

Pierwsza wzmianka o zamieszkiwaniu Żydów w Krasnymstawie pochodzi z 1548 roku (być może mieszkali już wcześniej), a w 1554 wydano zakaz osiedlania się. Dopiero w 1824 roku Żydzi otrzymali zezwolenie na pobyt, ale tylko w okolicznych wioskach. Mimo to już w 1857 roku było w miasteczku 151 Żydów, a w 1897 - już 1176 (25% ludności). Zajmowali się głównie drobnym handlem i rzemiosłem. W 1921 roku było 1754 Żydów, a w całej okolicy - 10 494 osoby.

KRAŚNICZYN

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,3 hektara, częściowo ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków.

KRAŚNIK

Synagoga, ul. Bóżnicza

Zbudowana w XVII wieku, przebudowana w XVIII, podczas wojny zdewastowana, odnowiona w 1948 roku.

Synagoga, ul. Bóżnicza 2

Zbudowana w latach 1637-54, przebudowana w latach 1823-57, remontowana po wojnie, obecnie własność Urzędu Miasta.

Cmentarz, ul. Podwalna

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,16 hektara, całkowicie zniszczony, obecnie - teren zabudowy miejskiej.

Cmentarz, ul. Strażacka

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,64 hektara, całkowicie zniszczony, obecnie - zieleń miejska (park).

Cmentarz, ul. Góry

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,82 hektara, ogrodzony murem kamiennym, zdewastowany, zachowane 3 nagrobki.

Pomnik, ul. Bieruta

Obelisk ustawiony na terenie, na którym znajdował się w latach 1942-44 obóz pracy, filia obozu koncentracyjnego Majdanek, w którym trzymano około 3000 Żydów, zmuszonych do pracy w niemieckiej fabryce samolotów, setki Żydów ginęły w wyniku ciężkich warunków i egzekucji.

KRYŁÓW

Cmentarz

Rok założenia nie znany, znaczna dewastacja, zachowane resztki murowanego ogrodzenia i fragmenty porozbijanych nagrobków.

KURÓW

Cmentarz

Rok założenia nie znany, nie ogrodzony, całkowicie zdewastowany, nie ma nagrobków.

LUBARTÓW

Cmentarz, ul. Cicha

Założony w 1819 roku, powierzchnia 1,17 hektara, ogrodzony siatką, zachowanych 30 nagrobków (najstarszy z 1848 roku), lapidarium zmontowane z fragmentów rozbitych nagrobków.

Cmentarz, ul. Żabia

Założony w XVII wieku, całkowicie zniszczony - obecnie zabudowany teren miejski.

LUBLIN

Synagoga, ul. Lubartowska 10

Rok budowy nie znany, prawdopodobnie jest to dawna bóżniczka Świętego Bractwa (Chewra Kadisza), po odnowieniu otwarto w jej wnętrzu w 1987 roku małe muzeum pod nazwą Izba Pamięci Żydów z Lublina. Są tu eksponowane dawne fotografie, przedmioty historyczne oraz tablica pamięci Polaków, którzy nieśli pomoc Żydom w czasie okupacji niemieckiej.

Cmentarz, ul. Sienna

Założony w XVI wieku, powierzchnia 1 hektar, ogrodzony murem z cegieł, zachowanych około 100 nagrobków, najstarszy z nich to nagrobek rabiego Jakuba Kopelmana ha-Lewi z 1541 roku. Są także groby innych wybitnych osobistości, jak: rabin Szalom Szachna (zm. 1558), nauczyciel Talmudu Jehuda Lejbel ben Meir Aszkenazy (zm. 1597), rabin Cwi-Hirsch ben Zacharia Mendel, rabin Jicchok Ajzyk Segal (zm. 1735). Cmentarz odwiedzają Żydzi z całego świata, składając kamyki i kwitłech oraz zapalając świece. Szczególnie licznie, zwłaszcza przez chasydów, odwiedzany jest grób jednego z najślawniejszych cadyków, rabiego Jakuba Jicchoka Horowitza (zmarł w 1815 roku), zwanego Jasnowidzem z Lublina. Nie zachowały się natomiast nagrobki innych sławnych osobistości tu pochowanych, jak: rabin Salomon Luria (zmarł 1573), rabin Meir ben Gedalia (zmarł 1616), cadyk Lejbel Eiger (zmarł 1887), nad którego grobem stał do wojny ohel.

Cmentarz, ul. Walecznych

Założony w 1829, powierzchnia 8,6 hektara, ogrodzenie murowano-metalowe, zachowanych około 50 nagrobków, w roku 1988 ustawiono ohel na miejscu, w którym pochowany był rabin Szapiro; w latach pięćdziesiątych zwłoki rabina ekshumował jego brat i pochował je w Jerozolimie.

Cmentarz, ul. Lenina

Założony w 1918 roku, nie ogrodzony, całkowicie zdewastowany i zniszczony, obecnie – zieleń miejska (skwer).

Cmentarz, na terenie zwanym Wieniawa

Założony w 1828 roku, całkowicie zniszczony, obecnie – stadion sportowy.

Szkoła rabinacka, ul. Lubartowska 83

Zbudowana w 1930 roku, obecnie – Akademia Medyczna.

Szpital żydowski, ul. Lubartowska 83

Zbudowany w 1878 roku, na ścianie budynku odsłonięto w 1986 roku tablicę pamiątkową.

Dom starców, ul. Grodzka

Na ścianie dawnego żydowskiego domu starców i sierot wmurowana została tablica pamiątkowa.

Dom ludowy, ul. Czwartek

Na ścianie żydowskiego domu ludowego im. Pereca odsłonięto w 1987 roku tablicę pamiątkową.

Pomnik, pl. Ofiar Getta

Odsłonięty w 1963 roku ku czci Żydów lubelskich wymordowanych podczas ostatniej wojny przez Niemców.

Pomnik i mauzoleum, Majdanek

Na miejscu obozu koncentracyjnego; obóz założony został jesienią 1941 roku na obszarze 270 hektarów w miejscowości (obecnie przedmieście Lublina) Majdanek; obóz funkcjonował do lipca 1944 roku i w tym czasie poniosło tu śmierć 360 000 więźniów, w tym 120 000 Żydów, w wyniku głodu, chorób, tortur, trucicia gazem i rozstrzeliwania (np. w dniu 3 listopada 1943 roku Niemcy rozstrzelali jednorazowo 18 400 Żydów).

Tablica

W miejscu, gdzie stała synagoga Maharszal-Szul umieszczono tablicę pamiątkową. Synagoga ta zbudowana w 1567 roku, została nazwana Maharszal-szul na cześć jej pierwszego rektora Salomona Lurii, a dobudowana do niej na początku XVII mniejsza synagoga nazwana została Maharam-szul na cześć trzeciego rektora, rabina Meira ben Gedalia. Obie zabytkowe synagogi stały jeszcze po wojnie, lecz w 1954 roku zostały rozebrane na polecenie ówczesnych władz Lublina.

W XIV wieku istniała w Lublinie zorganizowana gmina, ale Żydzi mieszkali tutaj już wcześniej (pierwsza wzmianka z 1316 roku), początkowo na przedmieściu Kazimierz Żydowski (Piaski Żydowskie), potem na stoku wzgórza zamkowego. Największy rozkwit gminy nastąpił w XVI wieku i do połowy XVII wieku. W 1602 roku mieszkało w Lublinie około 2000 Żydów; w 1547 roku założono hebrajską drukarnię, ale wielką sławę zdobyła następną drukarnia, założona w 1578 roku przez Kalonimusa, syna Mordechaja Jaffe. W XVI wieku powstała słynna na całą Europę szkoła talmudyczna o randze akademii, założył ją rabin Salomon Szachna, rektorami byli: Salomon Luria (Maharszal), Mordechaj Jaffe, Meir ben Gedalia (Maharan Lublin) i inni. Najśłynniejszym uczniem był Mojżesz Isserles. W latach 1580-1764 obradował w Lublinie żydowski Sejm Czterech Ziem (Waad Arba Aracot). Strasznym ciosem dla gminy stała się rzeź Żydów, dokonana w 1655 roku przez Moskali wraz z Kozakami (przeszło 3000 zabitych Żydów, miasto żydowskie spalone). Gmina odrodziła się w II połowie XVIII wieku, w 1784 roku mieszkało tu 4321 Żydów. W XIX wieku stał się Lublin jednym z ważniejszych ośrodków chasydyzmu, głównie za sprawą słynnego cadyka Jakuba Jicchoka Horowitza (zmarł w 1815 roku), ucznia zarówno Wielkiego Magida jak i Elimelecha z Leżajska. Do tradycji dawnej akademii żydowskiej nawiązywała uczelnia (szkoła rabinacka) „Jeszywat Chachmej Lublin”, w roku 1930 otrzymała ona nowy istniejący do dziś budynek. W dniu wybuchu wojny na 115 000 mieszkańców Lublina było około 45 000 Żydów. Gmina miała 7 synagog, 2 mykwy, dom ludowy im. Pereca, szpital, szkoły „Jawne”, „Talmud Tora” i „Bajs Jakow”, bibliotekę „Tarbut”, sierociniec i dom starców. Niemcy wkrótce po wejściu powołali Judenrat, na jego czele stanął Mark Alten, w marcu-kwietniu 1941 roku utworzyli getto. W marcu 1942 roku wywieziono około 30 000 Żydów do obozu zagłady w Bełżcu, zaś 4000 do Majdanu Tatarskiego; we wrześniu tegoż roku Niemcy wymordowali na miejscu około 2000 osób i w październiku w drugiej masowej

egzekucji 1800 osób. Ostatnich Żydów lubelskich przewieziono do obozu na Majdanku.

LUBYCZA KRÓLEWSKA

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,4 hektara, zdewastowany, nie ma nagrobków.

ŁASZCZÓW

Synagoga

Rok budowy nie znany, ruina zachowana w pierwotnym kształcie z attyką i wystrojem zewnętrznym; czynione są starania o remont zabytku z przeznaczeniem na bibliotekę gminną.

Cmentarz

Rok założenia nie znany, prawie całkowita dewastacja, nie ma żadnych nagrobków.

Dom rabinów, obok synagogi

Rok budowy nie znany, obecnie – kino.

ŁĘCZNA

Synagoga, ul. Bóżnicza 19

Zbudowana w 1648 roku, barokowa, zdewastowana podczas wojny, odbudowana w latach 1953-64; wewnątrz zachowana bima na czterech narożnych słupach ze sklepieniem oraz aron-hakodesz z dekoracyjną górną kondygnacją. W budynku dawnej synagogi mieści się obecnie muzeum lubelskiego zagłębia węglowego oraz biblioteka publiczna. Na jednej z zewnętrznych ścian synagogi tablica ku czci i pamięci 1046 Żydów rozstrzelanych w latach 1940-42 na skarpie obok synagogi.

Cmentarz, przy szosie

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,1 hektara, ogrodzony siatką, zdewastowany, zachowane tylko 2 nagrobki.

Pierwsza wzmianka o Żydach mieszkających w Łęcznej pochodzi z 1501 roku. W 1827 roku mieszkało tu 1506 Żydów (60% ludności), zajmowali się handlem żywym inwentarzem, dzierżawami i szynkarstwem. W roku 1897 było 2446 Żydów, w 1921 roku - 2019, a w 1939 roku - około 2300. W październiku i listopadzie 1942 roku miały miejsce dwie duże deportacje do obozu zagłady w Sobiborze, 200 Żydów skierowali Niemcy do obozu pracy.

MARKUSZÓW

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,54 hektara, resztki muru ogrodzeniowego, zdewastowany, zachowanych około 30 nagrobków, najstarszy z 1849 roku.

MICHÓW

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,5 hektara, nie ogrodzony, całkowicie zdewastowany, nagrobków nie ma.

MODLIBORZYCE

Synagoga

Zbudowana w 1782 roku, w latach 1957-65 remontowana, obecnie - gminny ośrodek kultury.

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,39 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków.

NAŁĘCZÓW

Synagoga

Rok budowy nie znany, brak bliższych danych.

OPOLE LUBELSKIE

Cmentarz, ul. Józefowska

Rok założenia nie znany, powierzchnia 2 hektary, nie ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków; część nagrobków z cmentarza prawdopodobnie zabrali okoliczni chłopi do wznoszenia budynków inwentarskich..

OSTRÓW LUBELSKI

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,85 hektara, całkowicie zdewastowany i zniszczony, brak śladu - zabudowa miejska.

PIASKI

Cmentarz, ul. 500-lecia

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,38 hektara, całkowicie zdewastowany i zniszczony, obecnie - plac targowy.

Cmentarz, ul. Mogiłkowa

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,28 hektara, ogrodzenie - resztki żywopłotu, zdewastowany, zachowanych kilka nagrobków.

PONIATOWA

Pomnik, na miejscu dawnego obozu jenieckiego

W końcu 1942 roku Niemcy zaczęli zwozić tu Żydów z Opola Lubelskiego, potem w kwietniu i maju 1943 roku z Warszawy; w nocy z 7 na 8 listopada 1943 roku dokonali masowej zbrodni rozstrzelując około 15 000 Żydów.

PUŁAWY

Cmentarz, ul. Końskowola

Założony w 1895 roku, powierzchnia 0,99 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków.

Cmentarz, ul. Włostowica

Rok założenia nie znany, nie ogrodzony, całkowicie zdewastowany.

Nagrobek

W miejscowym muzeum przechowywany jest nagrobek z 1849 roku, uratowany ze zdewastowanego cmentarza w Końskowoli.

Pomnik

Na miejscu zniszczonej przez Niemców synagogi ustawiono granitowy głaz z inicjatywy pani Janiny Haubenstock dla uczczenia pamięci 3600 Żydów, mieszkańców przedwojennych Puław, którzy zginęli w obozach zagłady. Odświeżenie nastąpiło w dniu 27 sierpnia 1987 roku.

Żydzi zaczęli osiedlać się w Puławach na początku XIX wieku, od połowy stulecia dominowały wśród nich wpływy chasydyzmu. W latach 1875-84 nauczał tu rabin Elijach Lerman, zaś w 1888 roku założył swój dwór znany cadyk Chaim Jisroel Morgensztern. W roku 1897 w Puławach mieszkało 3883 Żydów (73% ludności miasteczka). Najwięcej rzemieślników zajmowało się szewstwem. W 1907 roku powstał żydowski bank, wkrótce też zawiązały się partie polityczne „Bund”, „Agudat Israel” i „Poalej Syjon”. W roku 1918 mieszkało tu 6111 Żydów. Po 1920 roku powstał żydowski związek zawodowy, stowarzyszenie kupców, otwarto prywatne szkoły hebrajskie. Tuż przed wojną mieszkało około 3600 Żydów. W październiku 1939 roku Niemcy utworzyli getto, w grudniu wywieziono wszystkich Żydów do Opolu Lubelskiego, stamtąd zaś – później – do obozu zagłady w Sobiborze.

RACHANIE

Tablica, na zewnętrznej ścianie szkoły

W czasie okupacji w budynku tym znajdował się lokal niemieckiej żandarmerii, w którym więziono, torturowano i zamordowano wielu Żydów.

REJOWIEC

Cmentarz, ul. Kolejowa

Rok założenia nie znany, powierzchnia 1,44 hektara, nie ogrodzony, zniszczony, nie ma nagrobków, obecnie – pole orne.

Cmentarz

Założony w XX wieku, powierzchnia 0,2 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowane tylko 2 fragmenty rozbitych nagrobków.

RYKI

Synagoga

Rok budowy nie znany, obecnie - dom towarowy.

Cmentarz, nad jeziorem

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,5 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków (podobno jednak 6 nagrobków zabranych z tego cmentarza znajduje się w Rykach przy ul. Poniatowskiego?).

SIEDLISZCZE

Cmentarz

Założony w XVII wieku, powierzchnia 0,93 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, brak śladu grobów, teren zalesiony.

SOBIBÓR

Pomnik

Wzniesiony ku czci zamordowanych co najmniej 250 000 Żydów, na miejscu, gdzie znajdował się obóz zagłady, założony przez Niemców w marcu 1942 roku; przywożono tu transporty Żydów z Polski, Austrii, Czechosłowacji, Francji, Holandii i Związku Sowieckiego. Ofiary mordowano w komorach gazowych, zwłoki palono. Po buncie więźniów 14 września 1943 roku (300 więźniom udało się wyrwać z obozu) Niemcy zlikwidowali obóz i usiłowali zatrzeć ślady zbrodni.

SZCZEBRZESZYN

Synagoga

Zbudowana w XVII wieku, spalona w 1940 roku, odbudowana w latach 1957-63, obecnie – dom kultury.

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 2 hektary, resztki ogrodzenia, zachowanych około 300 nagrobków; okoliczni rolnicy przywłaszczali sobie nagrobki z cmentarza do utwardzania gruntu i wznoszenia budynków gospodarczych.

Zorganizowana gmina żydowska istniała już w XVI wieku. W roku 1827 mieszkało tu 1083 Żydów (31% ludności), w 1897 roku – 2449 (44%). Silny ośrodek chasydyzmu w XIX i XX wieku, do czego przyczynił się w dużej mierze słynny cadyk Elimelech Hurwitz. W roku 1921 mieszkało tu 2644 Żydów, a tuż przed wybuchem wojny około 3200. W maju 1942 roku Niemcy dokonali egzekucji 100 Żydów, a w sierpniu deportowali całą ludność żydowską do obozu zagłady w Bełżcu.

ŚWIERŻE

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,36 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowały się tylko dwa fragmenty rozbitych nagrobków.

TARNOGRÓD

Synagoga

Zbudowana w 1686 roku, przebudowana w XIX wieku, obecnie użytkowana jako magazyn.

Cmentarz

Założony w XVIII wieku, powierzchnia 1,8 hektara, ogrodzony siatką, zachowanych około 1000 nagrobków, w tym wiele o wartości zabytkowej.

Jatki koszerne, w pobliżu rynku

Rok budowy nie znany, na jatkach zachował się jeden z malowanych przed wojną szyldów żydowskiego rzeźnika.

Pomnik

Podczas okupacji Niemcy dokonali w Tarnogrodzie wielu publicznych i potajemnych egzekucji Żydów, w wyniku których ofiarą padło około 1800 Żydów. Na jednej z mogił zbiorowych w mieście postawiono pomnik, inne mogiły (przy stawie za cmentarzem katolickim) są porządkowane.

W roku 1686 tarnogrodzka gmina żydowska wybudowała synagogę. Znani rabini tutejsi, to: Azriel ha-Lewi Aszkenazy, Natan ben Jakow z Lublina, Mosze Joszua Orenstein. W 1827 roku w Tarnogrodzie mieszkało 1260 Żydów (32% ludności), w 1921 roku – 2238 (47%). Tuż przed wybuchem wojny żyło tu około 2500 Żydów. W listopadzie 1942 roku Niemcy dokonali masowej deportacji do obozu zagłady w Treblince.

TOMASZÓW LUBELSKI

Cmentarz, ul. Krucza

Rok założenia nie znany, powierzchnia 2 hektary, ogrodzony siatką, zdewastowany, zachowały się tylko nieliczne nagrobki.

Gmina żydowska zorganizowała się w 1630 roku. Znani rabini: Izaak Szapira, Juda ben Nisan Meir. W roku 1827 mieszkało tu 1156 Żydów (43% ludności miasteczka), w 1897 - 3646 (59%), a w 1921 roku - 4643 (65% ludności). Czynna była biblioteka żydowska i dwa kluby sportowe. Tuż przed wybuchem wojny mieszkało w Tomaszowie około 6000 Żydów. Niemcy wkrótce po wejściu do miasta zniszczyli synagogę. W lutym 1942 roku wywieźli całą ludność żydowską do Cieszanowa i tam ją na miejscu wymordowali.

TUROBIN

Synagoga

Zbudowana w XIX wieku, spalona w 1915 roku podczas działań wojennych i później odbudowana (przy synagodze osobny parterowy dom modlitwy dla kobiet); obecnie - budynki w użytkowaniu gminnej spółdzielni.

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,4 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany i zniszczony, obecnie - pole orne. Znalezione na miejscu fragmenty porzbijanych nagrobków ludzie dobrej woli ułożyli koło kościoła katolickiego.

TYSZOWCE

Cmentarz

Rok założenia nie znany, całkowicie zdewastowany, na terenie cmentarza znajduje się obecnie przedszkole; w roku 1988 ustawiono na dawnym cmentarzu głaz, poświęcony pamięci rabina tyszowieckiego, ben Josefa.

Cmentarz

Rok założenia nie znany, ogrodzenie jeszcze istnieje, zdewastowany, nie ma nagrobków.

UCHANIE

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,6 hektara, ogrodzenie częściowo zachowane, zdewastowany, nie ma nagrobków; podobno pewna liczba nagrobków uratowanych z tego cmentarza złożona została przy ul. Cmentarnej w Uchaniach.

Mogiła

W październiku 1942 roku Niemcy zamordowali dwie rodziny żydowskie niedaleko cmentarza żydowskiego. Miejsce to i zbiorowa mogiła ogrodzone są siatką.

WĄWOLNICA

Cmentarz, ul. Za Rzeką

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,5 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowało się 9 nagrobków (w tym 8 uszkodzonych)

WŁODAWA

Synagoga

Zbudowana w 1762 roku, odrestaurowana po wojnie, mieści obecnie muzeum, w którym znajduje się także ekspozycja historii Żydów polskich.

Synagoga

Zbudowana w XIX wieku, odrestaurowana w 1970 roku.

Dom kahalny

Zbudowany w połowie XIX wieku, podczas wojny zdewastowany, odnowiony w 1947 roku.

Cmentarz, ul. Wiejska

Rok założenia nie znany, powierzchnia 3 hektary, zdewastowany, zachowane tylko 2 nagrobki, część cmentarza zajęta pod budynki magazynów.

Zorganizowana gmina istniała tu w XVII wieku, w 1762 zbudowano barokową synagogę. W roku 1765 podatki płaciło 630 Żydów. W roku 1897 mieszkało we Włodawie 3670 Żydów (stanowili 66% ludności), a w 1921 roku - 4196 (67%). Tuż przed wybuchem wojny było około 5650 Żydów. Getto Niemcy utworzyli w 1941 roku, w kwietniu 1942 roku przywieźli do Włodawy 800 Żydów z Krakowa i Mławy oraz 1000 z Wiednia. Wiosną 1942 roku młodzi Żydzi uciekali do lasu, przywódcą partyzantów został Jechiel Grynszpan. Niemcy ogłosili, że dla tych, co powrócą z lasu, utworzy się osobne „łagodne” getto. Tych jednak, którzy posłuchali wezwania, natychmiast wywieziono do obozu zagłady w Sobiborze. W czerwcu 1942 roku Niemcy zebrali wszystkie dzieci żydowskie, wywieźli je do Sobiboru i tam zamordowali. Niebawem wywieziono do obozu zagłady resztę mieszkańców getta.

WOJSŁAWICE

Synagoga, przy Rynku

Zbudowana około 1890 roku, obecnie mieści magazyn.

Synagoga, przy Rynku

Zbudowana po 1780 roku, obecnie remontowana z przeznaczeniem na bibliotekę.

Cmentarz, ul. Grabowiecka

Rok założenia nie znany, teren zdewastowany, brak śladu grobów, na części terenu cmentarza zbudowano po wojnie lecznicę weterynaryjną.

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,62 hektara, ogrodzony siatką, zdewastowany, zachowały się tylko 2 fragmenty rozbitych nagrobków.

WYSOKIE

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,1 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, nie ma nagrobków.

ZAKLIKÓW

Synagoga

Rok budowy nie znany, obecnie - kino.

Cmentarz, ul. św. Anny

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,7 hektara, zachowały się ślady dawnego ogrodzenia i nieliczne nagrobki.

ZAMOŚĆ

Synagoga, ul. Zamenhofa

Zbudowana w latach 1610-20 w stylu polskiego późnego renesansu, była chlubą gminy żydowskiej; zdewastowana w czasie wojny, starannie odrestaurowana w latach 1950-60, zachowany piękny portal renesansowy, kamienny aron-hakodesz, stiukowa i sztukateryjna dekoracja wnętrza.

Synagoga, na Nowej Osadzie

Rok budowy nie znany, obecnie – przedszkole.

Cmentarz, ul. Prosta

Rok założenia nie znany, zdewastowany; z pozostałych po wojennej dewastacji fragmentów porozbijanych nagrobków zbudowano w 1950 roku lapidarium.

Dom kahalny, ul. Zamenhofa

Obok synagogi, można się doń przedostać z przedsionka synagogi.

Mykwa, ul. Zamenhofa

Zbudowana po roku 1877, odrestaurowana w latach 1975-76, obecnie w gestii zakładu gospodarki mieszkaniowej.

Gmina żydowska w Zamościu powstała w 1588 roku, gdy Jan Zamojski sprowadził do założonego przez siebie miasta Żydów sefardyjskich z Włoch, Hiszpanii i Turcji, obdarzając ich przywilejami. W XVII wieku nastąpiło liczniejsze osadnictwo żydowskie. Na przełomie XVIII i XIX wieku silnie zaznaczyła się w Zamościu Haskala, jej przywódcami byli tutaj: Josef Cederbaum i Jakow Eichenbaum. W Zamościu żył i tworzył poeta Salomon Ettinger. W roku 1856 mieszkało tu 2490 Żydów, w 1921 roku – 9383 (60% ludności miasta). Przed wojną ukazywało się czasopismo „Zamoscer Sztyme”. Tuż przed wybuchem wojny mieszkało tu około 12 000 Żydów. W październiku 1939 roku Niemcy powołali Judenrat, a wiosną 1941 roku – utworzyli getto. Do Zamościa kierowali liczne transporty Żydów wysiedlanych z innych miast (w maju 1942 roku np. z Dortmundu). W kwietniu i maju 1942 roku nastąpiły masowe deportacje ludności żydowskiej do obozu zagłady w Bełżcu.

ZWIERZYNIEC

Cmentarz, ul. Monopolowa 158

Założony w XX wieku, powierzchnia 0,1 hektara, nie ogrodzony, zdewastowany, zachowanych kilkanaście nagrobków.

ŻÓLKIEWKA

Cmentarz

Rok założenia nie znany, powierzchnia 0,25 hektara, nie ogrodzony, silnie zdewastowany, nie ma nagrobków.